

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.09.2013, sp. zn. 29 Cdo 3562/2011, ECLI:CZ:NS:2013:29.CDO.3562.2011.1

Číslo: 9/2014

Právní věta: Rozhoduje-li o vyloučení z družstva namísto členské schůze shromáždění delegátů, běží tříměsíční lhůta pro uplatnění práva na soudní přezkum platnosti rozhodnutí o vyloučení (až) ode dne, kdy se vylučovaný člen mohl dovědět o tom, že se shromáždění delegátů konalo.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.09.2013

Spisová značka: 29 Cdo 3562/2011

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Družstvo, Vyloučení člena družstva

Předpisy: § 231 odst. 5 obch. zák.
§ 239 odst. 7 obch. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v B r n ě u s n e s e n í m z e d n e 22. 12. 2009 z a m í t l n á v r h n a v y s l o v e n í n e p l a t n o s t i č á s t i u s n e s e n í p o d p í s m e n e m c) s h r o m á ž d ě n í d e l e g á t ů d r u ž s t v a R, k o n a n é h o d n e 18. 5. 2001, k t e r ý m b y l o p o t v r z e n o r o z h o d n u t í p ř e d s t a v e n s t v a z e d n e 14. 2. 2001 o v y l o u č e n í n a v r h o v a t e l k y z d r u ž s t v a (v ý r o k I.), a r o z h o d l o o n á k l a d e c h ř í z e n í (v ý r o k II.).

J d e p ř i t o m j i ž o d r u h é r o z h o d n u t í s o u d u p r v n í h o s t u p n ě v e v ě c i s a m é, n e b o ť u s n e s e n í K r a j s k é h o s o u d u v B r n ě z e d n e 26. 9. 2006, j í m ŝ b y l z a m í t n u t n á v r h n a v y s l o v e n í n e p l a t n o s t i (m i m o j i n é t ě ž) č á s t i u s n e s e n í s h r o m á ž d ě n í d e l e g á t ů d r u ž s t v a k o n a n é h o 18. 5. 2001, k t e r ý m b y l o p o t v r z e n o r o z h o d n u t í p ř e d s t a v e n s t v a z e d n e 14. 2. 2001 o v y l o u č e n í n a v r h o v a t e l k y z d r u ž s t v a, b y l o (v t o m t o r o z s a h u) u s n e s e n í m V r c h n í h o s o u d u v O l o m o u c i z e d n e 29. 11. 2007 z r u š e n o a v ě c b y l a v r á c e n a s o u d u p r v n í h o s t u p n ě k d a l š í m u ř í z e n í. O d v o l a c í s o u d p ř i t o m u v e d l, ŝ e j e n u t n ě z a b ý v a t s e d á l e t í m, z d a s h r o m á ž d ě n í d e l e g á t ů b y l o ř á d n ě s v o l á n o, t e d y z d a n a n ě j b y l y p o z v á n y o s o b y, k t e r é s k u t e č n ě b y l y z v o l e n y s a m o s p r á v a m i z a d e l e g á t y.

S o u d p r v n í h o s t u p n ě v y š e l z t o h o, ŝ e:

- 1) D n e 14. 2. 2001 r o z h o d l o p ř e d s t a v e n s t v o o v y l o u č e n í n a v r h o v a t e l k y z d r u ž s t v a p r o n e p l a c e n í n á j e m n é h o.*

2) Shromáždění delegátů konané dne 18. 5. 2001 (dále jen „shromáždění delegátů“) rozhodnutí představenstva o vyloučení navrhovatelky z družstva potvrdilo (dále jen „usnesení“).

3) Rozhodnutí shromáždění delegátů bylo navrhovatelce sděleno dopisem ze dne 7. 6. 2001, který jí byl doručen tak, že zásilka byla 19. 6. 2001 uložena na poště, neboť navrhovatelka nebyla na uvedené adrese zastížena.

4) V rámci družstva existuje celkem 250 samospráv, do nichž spadají jednotliví členové družstva zásadně podle místa jejich bydliště (v případě navrhovatelky jde o samosprávu č. 312). Na shromáždění delegátů konané 18. 5. 2001 bylo zvoleno 132 delegátů ze 135 samospráv (delegáti J. Š., Ing. J. J. a Ing. L. T. byli zvoleni vždy ve dvou samosprávách). Samospráva č. 312 svého delegáta ne zvolila.

5) Podle článku 95 odst. 1 stanov se člen zúčastňuje členské schůze samosprávy, jejímž je členem. Z článku 92 odst. 2 písm. f) stanov družstva vyplývá, že členská schůze samosprávy volí delegáty a jejich náhradníky na shromáždění delegátů v počtu stanoveném představenstvem.

Soud prvního stupně uzavřel, že družstvo svolalo zasedání shromáždění delegátů řádně a v souladu se svými stanovami. Uvedl, že povinností družstva je pouze připravit materiální podmínky pro svolání členských schůzí samospráv, které se chtějí aktivně podílet na činnosti družstva, což družstvo v projednávané věci splnilo. Skutečnost, že téměř polovina samospráv této možnosti nevyužila, včetně samosprávy v bydlišti navrhovatelky, „není věcí družstva, nýbrž členů samotných“.

K otázce osobní účasti navrhovatelky na shromáždění delegátů soud poukázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2002, sp. zn. [29 Odo 838/2001](#) (jenž je veřejnosti přístupný, stejně jako ostatní rozhodnutí vydaná po 1. 6. 2000, na webových stránkách Nejvyššího soudu), „k němuž není třeba nic dodávat“.

Svolalo-li družstvo řádně zasedání shromáždění delegátů, mohla navrhovatelka uplatnit své právo na vyslovení neplatnosti usnesení jím přijatých nejpozději do tří měsíců od jeho konání, tj. do pondělí 20. 8. 2001. Učinila-li tak teprve 10. 9. 2001, její právo na podání návrhu k soudu zaniklo, uzavřel soud prvního stupně.

V r o z h n í s o u d v Olomouci k odvolání navrhovatelky usnesením ze dne ze dne 29. 6. 2010, ve znění usnesení ze dne 29. 9. 2010, potvrdil usnesení soudu prvního stupně (výrok první) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok druhý).

Odvolací soud shrnul, že mezi účastníky není sporu o tom, že navrhovatelka podala návrh na zahájení řízení v projednávané věci po uplynutí tříměsíční lhůty (počítané ode dne konání shromáždění delegátů) ve smyslu § 231 odst. 5 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku. Zabýval se proto dále již jen tím, zda shromáždění delegátů bylo řádně svoláno.

V tomto směru pak potvrdil závěr soudu prvního stupně, podle něhož shromáždění delegátů bylo svoláno řádně, když pozvánka na toto zasedání byla odeslána 2. 5. 2001 (tedy včas) a zasedání se zúčastnilo 71 % všech zvolených delegátů. Rozhodnutí shromáždění delegátů bylo navrhovatelce oznámeno dopisem, který jí byl doručen tak, že zásilka byla 19. 6. 2001 uložena na poště, přičemž toto sdělení obsahovalo též datum konání shromáždění delegátů. Navrhovatelka tak podala návrh na zahájení řízení opožděně, po uplynutí propadlé tříměsíční lhůty.

Navrhovatelka napadla první výrok rozhodnutí odvolacího soudu dovoláním, jehož přípustnost opírá

o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., uplatňujíc přitom dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a navrhuje, aby rozhodnutí soudů obou stupňů byla zrušena.

Dovolatelka především nesouhlasí se závěrem, podle něhož podala návrh v projednávané věci opožděně. Namítá, že jej nemohla podat v zákonné tříměsíční lhůtě podle § 231 odst. 5 obch. zák., neboť se o konání shromáždění delegátů nemohla v této lhůtě dozvědět, když na ně nebyla pozvána, a nemohla ani uplatnit své právo zúčastnit se jej prostřednictvím delegáta, neboť ten v samosprávě, jejíž je členkou, zvolen nebyl. Nemohl tak ani na shromáždění tlumočit její výhrady proti vyloučení.

Má za to, že kdyby se mohla shromáždění delegátů zúčastnit, ovlivnila by její přítomnost rozhodování delegátů o jejím vyloučení, neboť rozhodnutí delegátů nebylo jednomyslné, ale devět z nich se zdrželo hlasování, což je dle názoru dovolatelky v případě vylučování člena velmi neobvyklé.

Samosprávy, které svého delegáta nezvolily, tak přitom neučinily dle dovolatelky z důvodu, že by se členové v rámci samosprávy nedohodli na jeho volbě, nebo že by tuto funkci nebyl ochoten nikdo vykonávat, ale proto, že představenstvo porušilo svou povinnost zajistit řádnou volbu delegátů.

Postupem, jímž znemožnilo středisku, jehož je dovolatelka členkou, volbu delegáta, jehož prostřednictvím by dovolatelka byla na shromáždění zastoupena a mohla uplatnit své výhrady proti vyloučení, a zároveň neumožněním její přímé účasti na tomto shromáždění delegátů, družstvo jednalo dle názoru dovolatelky v rozporu s § 56a odst. 2 obch. zák., když se dopustilo jednání, jehož cílem bylo dovolatelku zneužívajícím způsobem znevýhodnit.

Dovolatelka zpochybňuje též řádnost doručení rozhodnutí shromáždění delegátů o zamítnutí jejího odvolání proti rozhodnutí o vyloučení, neboť fikce náhradního doručení uložením na poště se dle jejího názoru nevztahuje na hmotněprávní úkony, a tudíž nelze dovodit, že z nedoručené zásilky (která byla dne 19. 6. 2001 uložena na poště) mohla dovolatelka dovodit datum konání shromáždění. Nemohla tak podat návrh v dané tříměsíční lhůtě, neboť jí předmětná skutečnost – konání shromáždění delegátů – nebyla známa.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a to pro řešení otázky výkladu ustanovení § 231 odst. 5 ve spojení s ustanovením § 239 odst. 7 obch. zák., dovolacím soudem ve vazbě na shromáždění delegátů družstva dosud nezodpovězené, a je i důvodné.

S ohledem na datum konání shromáždění delegátů je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodné znění níže uvedených ustanovení obchodního zákoníku účinné k 18. 5. 2001, tedy naposledy ve znění zákona č. 120/2001 Sb.

Podle § 231 odst. 5 obch. zák. soud na návrh člena, jehož se rozhodnutí týká, prohlásí rozhodnutí členské schůze o vyloučení za neplatné, je-li v rozporu s právními předpisy nebo stanovami. Není-li právo na podání návrhu uplatněno do tří měsíců ode dne konání členské schůze, která vyloučení potvrdila, nebo jestliže nebyla řádně svolána, ode dne, kdy se člen mohl dovědět o konání členské schůze, která vyloučení potvrdila, nejpozději ale do jednoho roku od jejího konání, zaniká.

Z ustanovení § 239 odst. 7 obch. zák. vyplývá, že není-li s ohledem na rozsah družstva dobře možné svolávat členskou schůzi, mohou stanovy určit, že v rozsahu jimi stanoveném plní působnost členské schůze shromáždění delegátů. Každý z delegátů se volí stejným počtem hlasů. Stanovy mohou určit odchylky, pokud jsou nutné vzhledem k organizačnímu uspořádání družstva.

Institut shromáždění delegátů je nástrojem pro družstva s rozsáhlou členskou základnou, jehož prostřednictvím je možné zjednodušit proces svolání a průběh nejvyššího orgánu družstva, neboť umožňuje výrazné snížení počtu jeho členů. Všichni členové družstva, v němž působnost členské schůze plní shromáždění delegátů, jsou totiž zařazeni do volebních obvodů (samospráv). Členové sdružení v každé samosprávě volí jedinou osobu – delegáta – která je na shromáždění delegátů zastupuje a hájí jejich zájmy. Shromáždění delegátů je tedy fakultativně zřizovaným orgánem družstva nahrazujícím členskou schůzi, jehož členy jsou (toliko) zvolení delegáti. Pro jeho svolávání, jednání, schopnost se usnášet a další předpoklady přijímání usnesení platí především úprava ve stanovách družstva (v projednávané věci srov. i čl. 77 odst. 1 a 78 odst. 4 stanov). Pouze v otázkách, ohledně kterých stanovy zvláštní úpravu neobsahují, se obdobně použije právní úprava členské schůze družstva (z literatury srov. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 868).

Právní úprava členské schůze se pro shromáždění delegátů použije dále i v záležitostech, které jsou v zákoně upraveny donucujícím (kogentním) způsobem. Kogentní je mimo jiné i úprava přezkumu rozhodnutí členské schůze o vyloučení z družstva soudem, obsažená v § 231 odst. 5 a 6 obch. zák.

S účinností od 1. 1. 2001 (v důsledku novely obchodního zákoníku provedené zákonem č. 370/2000 Sb.) ustanovení § 231 odst. 5, věta druhá, a odst. 6 obch. zák. omezuje uplatnění práva na prohlášení rozhodnutí členské schůze o vyloučení za neplatné lhůtami. Jde o lhůty k uplatnění práva (lhůty hmotněprávní), jejichž marným uplynutím právo zaniká prekluzí (k povaze lhůt srov. obdobně i závěry, které Nejvyšší soud formuloval v rozsudcích ze dne 13. 1. 1999, sp. zn. [1 Odon 101/97](#), a ze dne 9. 5. 2000, sp. zn. [32 Cdo 4/2000](#), uveřejněných pod čísly 5/2000 a 23/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Úprava lhůt pro uplatnění práva na soudní přezkum rozhodnutí o vyloučení ovšem vychází z předpokladu, že člen družstva, jehož se rozhodnutí týká, je na členskou schůzi pozván způsobem určenými stanovami (§ 238 odst. 2, věta druhá, obch. zák.). Takto je v předstihu uvědomen mimo jiné i o datu konání členské schůze (k obsahu pozvánky viz i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. [29 Cdo 1487/2012](#)). Člen, jehož se rozhodnutí o vyloučení týká, tak má jednak možnost se rozhodování členské schůze zúčastnit, jednak je mu předem sdělen okamžik počátku běhu lhůty pro uplatnění práva na soudní přezkum jejího rozhodnutí.

Plní-li působnost členské schůze shromáždění delegátů, je situace poněkud odlišná. Jelikož člen družstva nemá zásadně právo účastnit se shromáždění delegátů (neboť není členem tohoto orgánu družstva), není na jeho zasedání zván. Vzhledem k tomu, že nezvolení delegátů samosprávou či neúčast zvolených delegátů na shromáždění delegátů zásadně nelze přičítat k tíži družstva (srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. [29 Odo 561/2004](#), či jeho rozsudku ze dne 26. 6. 2002, sp. zn. [29 Odo 838/2001](#)), nelze vyloučit ani to, že se člen, o jehož vyloučení shromáždění delegátů jedná, o jeho rozhodnutí do tří měsíců od data jeho konání vůbec nedozví.

Nemá-li člen družstva objektivně možnost dozvědět se o tom, kdy se koná shromáždění delegátů, které rozhoduje o jeho vyloučení, nemůže mu po tuto dobu běžet lhůta k napadení tohoto rozhodnutí postupem podle § 231 odst. 5 obch. zák. (srov. obdobně pro poměry akciové společnosti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. [29 Cdo 333/2007](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročníku 2009, pod číslem 134).

V případech, ve kterých o vyloučení rozhodovalo shromáždění delegátů, proto z povahy věci není možné tříměsíční lhůtu pro uplatnění práva počítat objektivně (ode dne konání shromáždění delegátů), ale je nezbytné počátek jejího běhu stanovit subjektivně.

Tříměsíční lhůta pro uplatnění práva na soudní přezkum rozhodnutí o vyloučení proto v případech,

kdy o vyloučení rozhodovalo shromáždění delegátů, běží (až) ode dne, kdy se člen mohl dozvědět o jeho konání. Podmínka nikoli řádného svolání se v této situaci neuplatní.

V praxi přitom nebude neobvyklé, že člen družstva, o jehož vyloučení shromáždění delegátů rozhodovalo, se o jeho konání dozví až z doručení rozhodnutí shromáždění delegátů. Z toho plyne i požadavek, aby družstvo s oznámením toho, s jakým výsledkem shromáždění delegátů o vyloučení rozhodlo, neotálelo a přistoupilo k němu bezodkladně.

Ve světle uvedených závěrů je zřejmé, že názor, podle něhož dovolatelka uplatnila své právo na soudní přezkum rozhodnutí shromáždění delegátů o jejím vyloučení z družstva opožděně, je přinejmenším předčasný. Otázkou, kdy se dovolatelka o konání shromáždění delegátů dozvěděla, se totiž soudy – s ohledem na jimi zaujatý právní názor – nezabývaly; jejich právní posouzení tak zůstalo neúplné, a je tedy i nesprávné.

Nejvyšší soud proto usnesení odvolacího soudu a spolu s ním ze stejných důvodů i usnesení soudu prvního stupně podle ustanovení § 243b odst. 2, věty za středníkem, a odst. 3 o. s. ř. zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Jelikož tento důvod sám o sobě postačuje ke zrušení rozhodnutí soudů obou stupňů, nezabýval se Nejvyšší soud ostatními dovolacími námitkami. Pro úplnost však poukazuje na závěry, které ohledně dojití zásilky doručované prostřednictvím držitele poštovní licence do sféry dispozice adresáta učinil v usnesení ze dne 22. 5. 2012, sp. zn. [29 Cdo 272/2011](#).